

Το **φοινικικό αλφάβητο** εισάγεται στην Ελλάδα κατά την περίοδο ακμής των σχέσεων Φοινίκων και Ελλήνων, δηλ. μεταξύ 12ου και 9ου αι. π.Χ. Ήταν ένα συμφωνογραφικό – συλλαβογραφικό αλφάβητο, το οποίο περιλάμβανε 21 συλλαβογράμματα, καθένα από τα οποία αντιστοιχούσε και σε κάποιες συλλαβές, π.χ. το τ = τ, τα, τε, το, τι. Τα γράμματα **Ξ, Φ, Χ, Ψ, Ω** έλειπαν, ενώ υπήρχαν επιπλέον το δίγαμμα (F) και το κόππτα (Q).

Παράδειγμα:

Η λέξη «**μαθητής**», εάν υπήρχε, στο φοινικικό σύστημα θα γραφόταν «**μ.θ.τ.ς.**», θα μπορούσε δηλ. κάποιος που δεν καταλαβαίνει καλά τα συμφραζόμενα να διαβάσει «μαθητές» ή «μαθητάς» (αιτ. πληθ.) ή «μαθητός» (= αυτός που μπορεί να μαθευτεί).

Οι Έλληνες έκριναν ότι το αλφάβητο αυτό θα προκαλούσε δυσκολίες. Το προσαρμοσαν, λοιπόν, στις δικές τους φωνητικές ανάγκες και το συμπλήρωσαν μετατρέποντάς το σε **φωνολογικό**. Δηλαδή, κάθε γράμμα αντιστοιχούσε πλέον σε έναν φθόγγο, φωνήεν ή σύμφωνο, οπότε επιτυγχανόταν ακρίβεια και ευκολία στην εκμάθηση. Το νέο αλφάβητο ονομάστηκε **ελληνικό**. Τα **πρώτα σωζόμενα γραπτά μνημεία** της ελληνικής γλώσσας στο ελληνικό αλφάβητο είναι η επιγραφή του ποτηρίου του Νέστορος (πιθ. 740-720 π.Χ.) και της οينوχόης του Διπύλου (735-725 π.Χ.).

Αναλυτικά η προέλευση μερικών από τις φράσεις που δίνονται και η σημερινή σημασία τους:

«τὰ παιδιά παίζει»

(πβ. την αναφορά της φράσης από τον Ιωάννη Γαληνό στα Σχόλια εἰς τὴν Ἰλιάδα) Στερεότυπο παράδειγμα για την αττική σύνταξη. Εἰρωνική αναφορά σε όσους δε φέρονται σοβαρά, ανάλογα με την ηλικία τους, και παλιμπαιδίζουν.

«ἔπεα πτερόεντα»

(Ὅμηρος, Ἰλιάς Α 201). Στον Ὅμηρο η φράση σημαίνει τα λόγια που τα παίρνει ο άνεμος, που πετούν, «ανεμάρπαστα» (μετάφραση Ν. Καζαντζάκη–Ι. Θ. Κακριδή). Σήμερα χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει λόγια απατηλά ή ασήμαντα.

«Εὕρηκα! Εὕρηκα!»

Η αναφώνηση του Αρχιμήδη όταν ανακάλυψε το νόμο της άνωσης των σωμάτων. Σήμερα χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που ανακαλύπτουμε ξαφνικά λύση σε ένα πρόβλημα.

«εὖ ζῆν»

Αυτό θεωρούσε ο Μ. Αλέξανδρος ότι χρωστούσε στον δάσκαλό του Αριστοτέλη. Κατ' αρχάς σημαίνει τον τρόπο ζωής που χαρακτηρίζεται από ηθικές και πνευματικές αρετές· σήμερα έχει περισσότερο την έννοια της άνετης και ποιοτικής ζωής (συχνά και εκείνης που χαρακτηρίζεται από πολυτέλεια και απολαύσεις).

«μολὼν λαβέ!»

Η απάντηση του Λεωνίδα προς τον Ξέρξη στις Θερμοπύλες (Πλούταρχος, Ἀποφθέγματα Λακωνικά), που σημαίνει «Ἐλα να τα πάρεις (ενν. τα όπλα)». Χρησιμοποιείται και σήμερα με ανάλογη σημασία, προκειμένου να δηλώσει απροθυμία υποταγής.

«μή μου ἄπτου!»

(μή μου ἄπτου, οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα..., Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον 20.17) Φράση που απηύθυνε ο Ιησούς στη Μαρία μετά την ανάστασή Του (= μη με αγγίζεις). Σήμερα τη χρησιμοποιούμε για να χαρακτηρίσουμε ένα πρόσωπο ή πράγμα πολύ ευαίσθητο.

«καινὰ δαιμόνια»

(Πλάτων, Ἀπολογία Σωκράτους 24c). Φράση που περιλαμβανόταν στην επίσημη κατηγορία που διατυπώθηκε εναντίον του Σωκράτη, η οποία ανέφερε ότι ασπαζόταν άλλες θεότητες από αυτές που λατρεύονταν στην Αθήνα και ότι διέφθειρε τους νέους. Σήμερα χρησιμοποιείται για να περιγράψει νεωτεριστικές ιδέες που ανατρέπουν την κρατούσα τάξη.

«στήλη ἅλατος»

(καὶ ἐπέβλεψεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἐγένετο στήλη ἅλατος, Γένεσις 19.26). Από τη βιβλική αφήγηση για την καταστροφή που υπέστησαν τα Σόδομα και τα Γόμορρα (άλλη μια φράση που χρησιμοποιείται σήμερα...). Καθώς ο Λωτ και η οικογένειά του απομακρύνονταν από την πόλη ακολουθώντας θεϊκή εντολή, η σύζυγός του, παρά την προειδοποίηση, γύρισε και κοίταξε με λαχτάρα για τα υλικά αγαθά που άφηνε πίσω της και έγινε «στήλη ἅλατος». Στις μέρες μας χρησιμοποιείται για να δηλώσει την απόλυτη έκπληξη.

«ἄρον ἄρον»

(ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν, Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον 19.15) Η κραυγή με την οποία ο όχλος προέτρεψε τον Πιλάτο να καταδικάσει τον Χριστό σε σταυρικό θάνατο. Η επαναλαμβανόμενη προστακτική του ρ. αἴρω («ἄρον ἄρον») ή ολόκληρη η φράση χρησιμοποιούνται στις μέρες μας με επιρρηματική σημασία, για να δηλωθεί ιδιαίτερη σπουδή, βιασύνη. Στο Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (27.24) αναφέρεται ότι «ο Πιλάτος ἀκολούθως λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας· σήμερα η φράση «νίπτω τας χείρας μου» χρησιμοποιείται με τη σημασία «αποποιούμαι τις ευθύνες μου».

«ἀπὸ μηχανῆς θεός»

[ἀπὸ μηχανῆς θεὸς ἐπεφάνης, Μένανδρος, ἀπόσπ. 227 (κοσκ)] Ἡ φράση προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο θέατρο καὶ στὴν ἀρχικὴ τῆς σημασίᾳ ἀναφέρεται στὸν θεὸ που παρουσιαζόταν με εἰδικὸ μηχανήμα (μηχανή ἢ αἰώρημα) ἀπὸ ψηλά καὶ με τὴν παρέμβασή του ἔδινε λύση στὸ δράμα. Σήμερα χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ δηλώσει κάποιον ἢ κάτι που παρουσιάζεται ἀπρόσμενα καὶ δίνει λύση σὲ μιὰ δύσκολη κατάσταση.

«γόρδιος δεσμός»

Ὁ δεσμός που βρισκόταν στὸ Γόρδιον τῆς Φρυγίας καὶ που ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἔκοψε με τὸ σπαθὶ του ἀντὶ νὰ τὸν λύσει. Ἡ φράση χρησιμοποιεῖται στὶς μέρες μας γιὰ νὰ περιγράψει περίπλοκες καταστάσεις καὶ δυσεπίλυτα προβλήματα.

Οἱ ἀρχαῖες διάλεκτοι εἶναι δυνατόν νὰ ταξινομηθοῦν σὲ τρεῖς ἐνιαῖες ομάδες που προσδιορίζονται με γεωγραφικὰ κριτήρια ὡς ἐξῆς:

- Ἀνατολική ομάδα με χαρακτηριστικὸ κορμὸ τὴν **Ιωνικὴ-Αττικὴ** διάλεκτο (Ιωνία, Εὐβοία, Κυκλάδες, Ἀττικὴ, Μεθώνη, Πιερίας, Θάσο, Χαλκιδική)
- Κεντρικὴ με χαρακτηριστικότερες διαλέκτους τὴν **Ἀρκαδοκυπριακὴ** (Ἀρκαδία, Κύπρος) καὶ τὴν **Αἰολικὴ** (Θεσσαλία, Βοιωτία, Λέσβος καὶ Αἰολία).
- Δυτικὴ με κορμὸ τὴν **Δωρικὴ** (Ἡπειρος, Μακεδονία (βλ. Κατάδεσμο τῆς Πέλλας), Δυτικὴ Στερεά, Πελοπόννησος, Μήλος, Θήρα, Κρήτη, Δωδεκάνησα καὶ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας).

